

TÜRK SANAYİNİN "VERİMLİLİK FOTOĞRAFI"

Dr. Halit SUIÇMEZ (*)

GİRİŞ

Türkiye 2000 yılıyla birlikte yeni bir program uygulamaya başlamıştır. Programın özü makro istikrarı sağlamak ve enflasyonu 2002 yılı sonunda yüzde 5-7 seviyelerine indirmektir.

Yılbaşından beri program ve enflasyon hakkında yoğun, yaygın tartışmalar yapılmakta, ancak konunun en önemli boyutu unutulmaktadır. O da şudur: hem enflasyonu, hem de dönüşümü sağlamanın esas yolu "**VERİMLİLİK ARTIŞIDIR**".

Son günlerde sanayicilerden ihracatçıya, akademisyenlerden bürokratlara, köşe yazarlarından yorumçulara kadar birçok kişi "verimlilik" in öneminden söz etmeye başlamış, istikrar programının başarısında vazgeçilemez bir "ilke" olduğunu vurgulamıştır.

Verimlilik niçin bu denli önemli olmaktadır? Çünkü, enflasyonu kalıcı ve sağlıklı biçimde düşürmenin yolu, maliyetlerde düşüş, istihdamda artış, kalite ve refah seviyesinde ilerleme sağlayan dinamik bir verimlilik programının uygulanmasıdır.

Bugün ABD ekonomisindeki büyümenin, istihdam artışının, gelir ve refah yükselmelerinin temelinde de "yeni ekonomi" ve bu bağlamda teknolojik dönüşüme dayanan bir verimlilik artışının olduğu öne sürülmektedir. Uzmanlar

---

(*) Ekonomist

bu açıdan Avrupa Birliği ülkelerinin ABD'nin 10 yıl gerisinde olduğunu öne sürmektedirler.

Verimlilik artışı ekonomideki bir çok olumsuzluğun giderilmesinde temel ortamı sağlayıcı bir işleve sahiptir.

MPM yıllardır bu tezi öne sürmekte, örnekler ve kanıtlar vermekte, verimlilik atılımında öncü olmaktadır. Bu yazı da aynı çabanın küçük bir örneğidir.

Bu makalede esas amaç, sektörlerimizin –işgücü verimlilik seviyesi yönünden– "*fotoğrafını*" göstermek, sıralama yapmak, on yıllık "*değişmeyi*" irdelemektir.

İnceleme için iki çizelge oluşturulmuştur. Çizelgeler MPM'nin 643 numaralı yayınından hazırlanmıştır. Çizelge 1'de İmalat Sanayiinde Çalışan Kişi Başına Reel Katma Değer olarak hesaplanan "*İşgücü Verimliliği*" yer almaktadır. Çizelge 2'de ise, Reel İşgücü Verimlilik Değişmelerine göre sektörler sıralanmıştır.

Konu Çizelgeler ve yorumlarından sonra kısa bir sonuçla bitirilmiştir.

Çizelge 1: İmalat Sanayi ve Alt Kollarında Çalışan Kişi Başına Katma Değer (1987 Fiyatlarıyla)

Bin TL.-(1997)

Petrol Rafinerileri	527039	Metal Eşya	27056
Elektrik Makinaları	69527	Kağıt	25714
Ana Kimya	57733	Tüm İmalat	25352
Çanak – Çömlek	52441	Tütün	19968
Cam ve Ürünleri	45402	Ağaç ve Mantar Ürünleri	18449
Demir – Çelik – Metal Ana	40774	Dokuma	16653
İçki	38162	Basım – Yayın	15102
Taşıt Araçları	35008	Ayakkabı	13124
Makina	32338	Gıda	13006
Lastik Ürünleri	31522	Ağaç Mobilya ve Döşeme	12372
Mesleki, İlmi Aletler	29506	Deri – Kürk	12211
		Giyim Eşyası (ayakkabı hariç)	8239

Kaynak: "Alper Aydın, İmalat Sanayii ve Alt Kollarında Verimlilik, Üretim, İstihdam, Ücret ve İşçi-Sanat Göstergeleri, Araştırma Bölümü, MPM Yayını No: 643, Ankara 2000" isimli kaynaktan yararlanılarak tarafımızca düzenlenmiştir.

Yorum: Çizelge 1'e göre Türk Sanayiinin işgücü verimlilik seviyesi en yüksek sektörü "**Petrol Rafinerileri**" dir. Ancak bu sektörü analiz dışı bırakmakta yarar vardır. Çünkü ilgili sektörde "**kamu monopolü**" söz konusudur. Petrol hariç, verimliliği en yüksek sektörler "**Elektrik Makinaları ve Ana Kimya**" sektörleridir. Yine petrol hariç, en yüksek ve en düşük verimliliğe sahip sektörler arasındaki fark 8.5 kat olmaktadır.

Çizelgeden de görülebileceği gibi, Türkiye ihracatının ağırlığını oluşturan sektörlerdeki (dokuma- gıda- deri- hazır giyim) verimlilik seviyesi henüz 20 milyon TL' nin üzerine çıkartılamamıştır. Ve ihracatın esasını oluşturan bu sektörlerdeki işgücü verimliliği en alt basamaklarda seyretmektedir.

İşte ülkemiz ekonomisindeki gerçek yapısal dönüşüm şu yapının kırılmasıdır. İhracatın ve büyümenin yüksek katma değer yaratan sektörlerle kaydırılmasıdır. Uygun ücretlere ve verimliliği yüksek sektörlerle dayanan bir "**küresel rekabet**" e hazırlanmaktadır.

Bu dönüşüm; sadece, ihracatçının, sadece üreticinin işi değil, tüm toplumun, herkesin "**verimliliği sevmesi**" yle verimliliğin dönüştürücü, geliştirici gücüne inanmasıyla sağlanabilir.

Çizelge 2: Reel İşgücü Verimliliği Değişmeleri

Sektörler	(İşgücü verimliliği) (1987-1997 yüzde değişme)
Mesleki, İlmi Aletler	+413
Elektrik Makinaları	+253
Makina	+193
Taşıt Araçları	+181
Çanak – Çömlek	+153
Ayakkabı	+142
Demir – Çelik – Metal Ana	+133
Metal Eşya	+129
Cam	+129
Kağıt	+111
Ana Kimya	+102
Taş – Toprak	+101
Petrol Rafinerileri	+89
Ağaç – Mantar	+87
Lastik Ürünleri	+84
Ağaç Mobilya	+76
Dokuma	+75
TÜM İMALAT	+68
Gıda	+38
Deri – Kürk	+35
İçki	+18
Basım – Yayın	+10
Giyim Eşyası	+6
Tütün	-9

Kaynak: "İmalat Sanayii ve Alt Kollarında Verimlilik Göstergeleri, MPM Yayın No: 643, Ankara, 2000" isimli yayından yararlanılarak tarafımızca hesaplanmıştır.

Yorum: Son on yılda (1987 – 97) İmalat Sanayiinde Çalışan Kişi Başına Reel Katma Değer (işgücü verimliliği) sadece Tütün Sanayiinde düşme göstermiş, diğer tüm sektörlerde pozitif gelişmeler yaşanmıştır. Mesleki, İlmî Aletler Sanayiindeki verimlilik değişimi en yüksek derecededir. Artış hızı yüzde 413 seviyesindedir. Bu sektördeki reel üretim artış hızı ile istihdam artış hızı karşılaştırıldığında söz konusu yüksek pozitif gelişmenin nedeni hakkında bir fikir öne sürülebilir. 1992 – 1998 döneminde reel üretimdeki artış hızı yüzde 343'tür. İstihdamdaki artış hızı da; yüzde 105'tir. Görüldüğü gibi, verimlilik artışı esas olarak üretim artışından kaynaklanmış gözükmektedir. İkinci en yüksek verimlilik artışının gerçekleştiği Elektrik Makinaları sektöründe de reel üretim, istihdamdan daha çok artmış, dolayısıyla üretim kaynaklı bir verimlilik gelişmesi söz konusu olmuştur.

Bu tip bir verimlilik artışı (hem istihdamın hem de üretimin çoğalması, ama üretimin istihdamı aşması anlamında) ülke ekonomisine gerçek katkılar sağlayabilir.

Çizelgeden de görülebildiği gibi, emek-yoğun sektörlerdeki verimlilik artış hızı son derece düşük seviyelerdedir. İmalat sanayii ortalamasının altında seyretmektedir. Verimlilikteki gerçek ve büyük "**sıçramanın**" esasen bu sektörlerde olması, ekonomideki gerekli "**dönüşümün**" sağlanması anlamına gelecektir.

Bu ise ülkemizde KOBİ politikalarının yeniden gözden geçirilmesini, ağırlığın (teşvik, kredi, ihracat, teknoloji) bu yöne verilmesini zorunlu kılmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Verimlilik açısından önemli sonuçlar şunlardır :

1- Türkiye'nin ihracatı, verimliliği en düşük sektörlerle dayanmaktadır. İhracatın ve büyümenin yüksek katma değer yaratan sektörlerle doğru kaydırılması ülke geleceği açısından bir zorunluluktur.

2- Ekonomideki gerçek "**yapısal dönüşüm**" bu yapının kırılması, uygun ücretlerle yüksek verimlilik sağlayan sektörlerin "**küresel rekabete**" hazırlanmasıdır.

3- Verimlilik artış hızı emek-yoğun sektörlerde son derece düşüktür. Gerçekçi KOBİ politikalarıyla bu sektörlerde "**verimlilik sıçramaları**" sağlanmalı, hem istihdamı koruyucu ve artırıcı, hem de üretimi çoğaltıcı makro politikalara gidilmelidir.

4- Yüksek verimliliğin yanı sıra "**uygun ücretler**" politikasının da uygulanması toplumsal gelişmenin hızlanmasına katkı yapacaktır.